

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ТА СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

*Сергій Федоренко, Марія Балаж, Володимир Вітомський,
Олена Лазарева, Марина Вітомська*

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Анотація. Незважаючи на успіхи медичної науки та впровадження сучасних медичних технологій, у більшості розвинених промислових країн зберігаються несприятливі тенденції, які характеризуються збільшенням частки важкої хронічної патології в структурі захворюваності населення. *Мета.* Висвітлити потребу в організації закладів та систем реабілітації та фізичної терапії в Україні. *Методи.* Аналіз та узагальнення літературних джерел, систематизація результатів. *Результати.* Україна належить до країн Європейського регіону із незадовільними показниками здоров'я, стан якого можна вважати кризовим. Одним із важливих аспектів означеної проблеми є створення ефективної мережі реабілітаційних закладів та системи фізичної терапії в Україні з якісною професійною підготовкою фахівців. У сучасних умовах ряд причин обумовлює підвищення ролі організації реабілітаційної допомоги населенню. Серед розглянутих факторів привертають увагу зростання питомої ваги осіб із хронічними захворюваннями та високі показники захворюваності з тимчасовою втратою працездатності, оскільки вирішення цих проблем має беззаперечну економічну вигоду для держави. Значною проблемою функціонування системи реабілітації є її розпороченість між кількома міністерствами, що призводить до відсутності цілісності реабілітаційного процесу через недостатню координацію. З огляду на сказане, існує необхідність реформування системи надання реабілітаційних послуг, зокрема фізичної терапії, з метою можливості відповідати на реальні потреби людей та задовольняти їх. Необхідно розглянути роль взаємодії держави та приватного сектору закладів фізичної терапії та відновного лікування у вирішенні цієї проблеми.

Ключові слова: фізична терапія, відновлення, інвалідність, працездатність, система, структура, послідовність, етапність.

*Serhii Fedorenko, Maria Balazh, Volodymyr Vitomskyi,
Olena Lazareva, Maryna Vitomska*

ORGANIZATION OF EFFECTIVE REHABILITATION CARE AND PHYSICAL THERAPY SYSTEM
AS AN ACTUAL PROBLEM OF TODAY

Abstract. Despite the success of medical science and introduction of modern medical technologies, in most developed industrial countries unfavorable trends remain, which are characterized by an increase in the proportion of severe chronic disease in the structure of population morbidity. *Objective.* To highlight the need for the organization of institutions and systems of rehabilitation and physical therapy in Ukraine. *Methods.* Analysis and synthesis of literary sources, systematization of results. *Results.* Ukraine belongs to the countries of the European region with poor health indices. The state of health of the population of Ukraine can be considered a crisis. One of the important aspects of this problem is the creation of an effective network of rehabilitation institutions and physical therapy system in Ukraine with high-quality professional training. In modern conditions, a number of reasons leads to an increase in the role of the organization of rehabilitation assistance to the population. Among the factors considered, attention is drawn to the increase in the proportion of people with chronic diseases and high rates of morbidity with temporary disability, since the solution of these problems has an undeniable economic benefit for the state. A significant problem in the functioning of the rehabilitation system is the disunity of the latter between several ministries, which leads to a lack of integrity of the rehabilitation process due to lack of coordination. There is a need to reform the system of rehabilitation services, including physical therapy, in order to be able to respond to the real needs of people and meet them. The role of interaction between the state and the private sector of physical therapy and rehabilitation institutions in addressing this problem should be considered.

Keywords: physical therapy, recovery, disability, performance, system, structure, sequence, phasing.

Вступ. Незважаючи на успіхи медичної науки, впровадження сучасних медичних технологій, у більшості розвинених промислових країн зберігаються несприятливі тенденції, які характеризуються збільшенням частки важкої хронічної патології в структурі захворюваності населення та зростанням ускладнень захворювань, що займають провідні місця серед причин смерті та інвалідизації населення [6]. Така ситуація змушує людство переглянути підходи до розуміння та збереження здоров'я як найвищої цінності.

Здоров'я має виняткове значення у житті кожної людини, кожної сім'ї та суспільства у цілому, оскільки воно та благополуччя населення є ключовими факторами економічного та соціального розвитку країни. Гарне здоров'я нації є неоціненним ресурсом держави. У Європейському регіоні ВООЗ з 2012 р. діють Основи європейської політики «Здоров'я-2020» як стратегічна платформа, заснована на цінностях, орієнтована на конкретні дії, з можливістю адаптації до конкретних реалій [10].

Україна належить до країн Європейського регіону із незадовільними показниками здоров'я, стан якого можна вважати кризовим [2, 5, 16]. Поширеними є поведінкові фактори нездоров'я. Крім того, населення з низькими прибутками, навіть за необхідності, відкладає звернення до медичного закладу через страх фінансової кризи у зв'язку з необхідністю оплати медичної допомоги [21].

Такий стан речей свідчить про необхідність реформування системи охорони здоров'я, що здійснюється в Україні з 2016 р. Метою реформи є створення системи охорони здоров'я, яка була б здатна відповідати на реальні потреби людей, забезпечувати доступні та якісні послуги і гарантувати фінансовий захист у разі хвороби [20, 21].

Одним із важливих аспектів означеної проблеми є створення в Україні ефективної мережі реабілітаційних закладів та системи фізичної терапії з якісною професійною підготовкою фахівців, які працюють у сфері відновлення здоров'я і працездатності людей в центрах реабілітації, що є дуже складною та актуальною для українського суспільства [3, 12, 18, 22].

Роботу виконано згідно з планом НДР НУФВСУ на 2016–2020 рр. за темою: 4.2. «Організаційні та теоретико-методичні основи фізичної реабілітації осіб різних нозологічних, професійних та вікових груп» (номер держреєстрації 0116U001609).

Мета дослідження – висвітлити потребу в організації закладів і систем реабілітації та фізичної терапії в Україні.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, метод систематизації наукової інформації.

Результати дослідження та їх обговорення. На сьогодні ряд причин обумовлює підвищення ролі організації реабілітаційної допомоги населенню. Так, О. Яремчук, І. Берлінець [22] зростання ролі медичної реабілітації у житті людства пояснюють такими факторами: глобальне старіння людства, збільшення кількості населення зі зниженою фізичною функціональністю; зростання питомої ваги осіб із хронічними захворюваннями; поява осіб із хворобами у стані ремісії чи реконвалесценції, які раніше були невиліковними. Вони вказують на потребу переорієнтації національних систем охорони здоров'я на зростаючі потреби суспільства у реабілітаційній допомозі та фізичній терапії А. А. Свінцов зі співавт. [17], окрім зазначених вище, виділяють такі причини, що обумовлюють підвищення ролі реабілітації та фізичної терапії у сучасних умовах:

- високі показники захворюваності з тимчасовою втратою працездатності;
- високий рівень інвалідності;
- необхідність оптимізації використання ліжкового фонду стаціонарів;
- розвиток високотехнологічних методів лікування і реабілітації;
- необхідність медичної і психологічної реабілітації осіб з преморбідними станами, а також здорових осіб, які працюють в екстремальних або шкідливих умовах праці;
- недоступність санаторно-курортної допомоги для значної частини пацієнтів;
- необхідність складання індивідуальних програм реабілітації.

Такі фактори, як проведення Операції об'єднаних сил, а також реформування національної системи охорони здоров'я в Україні посилюють зростаючу актуальність цієї проблематики [22].

Серед перерахованих факторів привертають увагу зростання питомої ваги осіб із хронічними захворюваннями та високі показники захворюваності з тимчасовою втратою працездатності, оскільки вирішення цих проблем має беззаперечну економічну вигоду для держави.

У 2015 р. було опубліковано висновки з оцінювання системи реабілітації в Україні, ініційованого бюро ВООЗ в Україні та проведеного дорадчою групою з питань реабілітації із Міжнародної спілки фізичної та реабілітаційної медицини (ISPRM), в результаті чого було визначено нагальні проблеми системи реабілітації та запропоновано основні дії і проекти для покращення здоров'я, функціонування та якості життя для всіх осіб з обмеженнями життєдіяльності [14].

У цілому результати оцінювання показали невідповідність реабілітаційної системи України міжнародним стандартам. Більше того, на думку

С. Богданов та Б. Мойси [4], правове забезпечення не відповідає міжнародним зобов'язанням, які взяла на себе наша країна [11].

Потреба отримання реабілітаційних послуг стосується значної кількості населення України. Йдеться, передовсім про осіб з інвалідністю, кількість яких у загальній структурі населення суттєво зросла [19]. Високий показник зумовлюється комплексом причин: недосконалість чинної системи охорони здоров'я, недостатня безпека та охорона праці, травматизм на дорогах, погіршення якості харчування та питної води, старіння населення, наявність різноманітних катаклізмів – екологічних, природних, воєнних, зокрема проведення Антитерористичної операції (далі – АТО) тощо [1].

Поза системою реабілітації, декларованою для осіб з інвалідністю, опинилися особи із порушеннями здоров'я, яким не формалізовано статус інваліда однієї із груп. В Україні практично відсутня міжвідомча координація сфер охорони здоров'я, освіти та соціального захисту в питаннях реабілітації людей з інвалідністю, а існуюча система реабілітації не задовольняє потреби осіб з інвалідністю в отриманні послуг, особливо в сільській місцевості. Чинній реабілітаційній галузі бракує комплексної системи оцінки потреб, міждисциплінарної роботи у наданні послуг та безпосередньої їх спрямованості на клієнта [1]. Неналежним залишається і рівень забезпечення допоміжними засобами та засобами медичного призначення. За окремими категоріями осіб з інвалідністю перелік таких засобів потребує перегляду. Особи із порушеннями здоров'я, які потребують відповідних засобів, але яким формально не встановлено групи інвалідності, не зможуть розраховувати на державну підтримку для їх придбання.

Систему реабілітації в Україні становлять Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні», Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», значна кількість нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України (КМУ), відомчі документи, зокрема Мінсоцполітики та Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ) [7, 8]. Правові документи, що регламентують питання реабілітації, готувалися в різний час, а отже, часто мають різну термінологію та передбачають неоднакові підходи до забезпечення реабілітаційними послугами.

У 2017 р. було створено проект Закону України «Про систему реабілітації в Україні», що мав набути чинності 1 січня 2019 р. та регулювати структуру, принципи організації та функціонування системи реабілітації в Україні [9].

Реалізація цього Закону буде означати розвиток системи реабілітації відповідно до сучасних міжнародних норм, але для цього ще необхідні ряд

кроків, зокрема приведення законів України у відповідність із цим Законом; забезпечення прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію цього Закону; фінансове забезпечення відповідних видатків; впровадження державної програми розвитку системи реабілітації осіб з інвалідністю та порядку розміщення державного замовлення на надання реабілітаційних послуг особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю.

У цілому, можна відмітити такі позитивні зміни в системі надання реабілітаційної допомоги в Україні за останні роки [13]:

- У МОЗ України створено окремий відділ медичної реабілітації та паліативної медицини.

- У липні 2015 р. громадські організації «Українське товариство фізичної та реабілітаційної медицини», «Всеукраїнське товариство нейрореабілітації», «Українська асоціація фізичної терапії» підписали меморандум про співпрацю, що дає потужний поштовх у формуванні командного підходу та системного залучення міжнародних освітніх та науково-практичних ресурсів.

- 10 серпня 2016 р. Міністерство економічного розвитку та торгівлі України Наказом № 1328 внесло зміни № 5 у Національний класифікатор України ДК 003:2010, зокрема під кодом 2229.2 «інші професіонали в галузі медицини (крім сестринської справи та акушерства)» внесено професійні назви «фізичний терапевт» та «ерготерапевт».

- Створено проект Закону України «Про систему реабілітації в Україні».

- Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 19.12.2018 р. № 1419 Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія», що буде сприяти підготовці кваліфікованих кадрів у галузі реабілітації.

Проте існують певні фактори, що можуть трактуватися як негативні для розвитку системи реабілітації в Україні, а саме: висока вартість якісних реабілітаційних послуг; низький рівень заробітної плати фахівців соціальної сфери, що інколи призводить до нестачі кваліфікованих кадрів, дефіциту відповідальності та низької якості послуг; відсутність структурних підрозділів відновного лікування на всіх етапах реабілітації в усіх регіонах України, що передбачає важливу умову правильної організації системи реабілітації: доступність цієї галузі всім верствам населення. Створення нових структурних реабілітаційних підрозділів стаціонарного й амбулаторного типу тягне за собою ряд питань, передовсім, економічного характеру; застаріла матеріально-технічна база; штатні розписи комунальних установ охорони здоров'я не можуть забезпечити потрібний склад міждис-

циплінарної бригади та потребують кардинальних трансформацій; брак соціального підґрунтя медичної реабілітації, власне медико-соціальна реабілітація хворих та постраждалих, а в подальшому — осіб з інвалідністю. Ця умова потребує співпраці різних відомств, міністерств із медичного забезпечення та соціального захисту громадян [13].

Значною проблемою функціонування системи реабілітації є її розпорошеність між кількома міністерствами, що через неналежну координацію призводить до відсутності цілісності реабілітаційного процесу [14].

Мінсоцполітики, реалізуючи повноваження щодо соціального захисту осіб з інвалідністю, координує діяльність, пов'язану з отриманням окремих реабілітаційних послуг, забезпеченням технічними та іншими засобами реабілітації та фізичної терапії. Крім того, це Міністерство через затвердження типових нормативних документів координує діяльність стаціонарних закладів соціального захисту (інтернатні заклади), які окрім догляду повинні надавати й реабілітаційні послуги. МОЗ реалізує політику у сфері медичної реабілітації і, зокрема, у сфері забезпечення засобами медичного призначення [15].

Міністерство освіти і науки України (МОН) затверджує навчальні програми із підготовки фахівців у сфері реабілітації [14].

До повноважень Міністерства оборони входить: «здійснення заходів, спрямованих на реалізацію соціально-економічних і правових гарантій військовослужбовцям, членам їхніх сімей та працівникам Збройних сил, особам, звільненим у запас або відставку, а також членам сімей військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти, стали інвалідами під час проходження військової служби або потрапили в полон у ході проведення бойових дій (війни) чи під час участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» [15].

Крім того, Міністерство організує медичне забезпечення Збройних сил у мирний час та в особливий період, розробляє і здійснює комплекс профілактичних, лікувальних, санаторно-курортних та реабілітаційних заходів, спрямованих на збереження здоров'я військовослужбовців, організує санаторно-курортне лікування військовослужбовців та ветеранів військової служби, членів їхніх сімей, ветеранів війни, працівників Збройних сил та інших категорій громадян, яким надано право на користування закладами охорони здоров'я Міноборони.

Практично Міністерство забезпечує формальне підтвердження статусу ветерана та підтверджує факт отримання ним інвалідності внаслідок участі у бойових діях. У відомчих закладах охорони здоров'я (госпіталі) надаються відповідні реабілі-

таційні заходи та фізична терапія військовослужбовцям, зокрема ветеранам. Крім того, через відповідні заклади надається й санаторно-курортне лікування [15].

За інформацією оціночної місії ВООЗ, недостатня координація між окремими міністерствами, що реалізують політику у сфері реабілітації, та відповідно між різними реабілітаційними послугами, у тому числі фізичної терапії, призводить до недостатньої результативності [14].

Дискусія. Питання покращення стану здоров'я населення працездатного віку як головного трудового потенціалу країни потребують особливої уваги, оскільки від цього залежать показники економічної безпеки держави. Незважаючи на наявність ефективних медико-санітарних заходів із профілактики професійних ризиків, охорони та зміцнення здоров'я на робочому місці, стан здоров'я працюючих і ступінь їх схильності до професійних ризиків варіюють у широких межах як між країнами, так і всередині країн [20].

Розвиток сучасної реабілітаційної допомоги дає змогу більшому відсотку осіб із тимчасовою частковою непрацездатністю повністю відновити свій функціональний стан і виконувати свої функції у повному обсязі. Тобто, держава, здійснюючи ефективні реабілітаційні заходи для своїх громадян (особливо працездатного віку), що їх потребують, прямо знижує свої соціальні витрати на них, а також опосередковано збільшує чисельність категорії платників податків [22].

Окрім того, необхідно враховувати, що в умовах ринкової економіки відновлення працездатності працівника не тільки забезпечує зростання продуктивності праці і збільшення обсягу продукції, що випускається, а й є найважливішою умовою забезпечення якості життя індивіда і запорукою соціальної стабільності [17].

У зв'язку з цим цілком очікуваним є зростання потреб у реабілітації не тільки серед осіб похилого віку, які страждають на тяжкі хронічні захворювання, а й серед працюючого населення.

Висновки. В сучасних умовах ряд причин обумовлює підвищення ролі організації закладів реабілітації та системи фізичної терапії. Так, в останні роки наявною є чітка тенденція до зростання загальної та первинної захворюваності населення. Спостерігається зростання важких хронічних захворювань, тривале лікування яких передбачає етап відновного лікування. Стрімкий розвиток високотехнологічних методів лікування, необхідність оптимізації використання ліжкового фонду стаціонарів, недоступність дорогої санаторно-курортної допомоги для значної частини пацієнтів, необхідність складання індивідуальних програм реабілітації також підвищують

роль реабілітації та фізичної терапії у сучасних умовах.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні особливостей організації системи

фізичної терапії на основі приватного центру надання послуг фізичної терапії.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

Література

1. Байда Л. Звіт про ситуацію із надання реабілітаційних послуг для людей з інвалідністю. Національна асамблея людей з інвалідністю України; 2013. 1.
2. Башкін І, Макарова Е, Різик А, Кавакадзе Х. Роль і місце фізичної реабілітації у загальній системі охорони здоров'я населення. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2006; 3: 25–29.
3. Белікова НО. Основні визначення фізично-реабілітаційної освіти. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2009; 6(8): 311–318.
4. Богданов С, Мойса Б. Пропозиції до політики щодо працевлаштування осіб з інвалідністю. Лабораторія законодавчих ініціатив; 2017. 40 с.
5. Голяченко АО. Наукове обґрунтування оптимізації системи медичної реабілітації в умовах реформування охорони здоров'я в Україні [Автореферат]. Київ, 2008. 32 с.
6. Дудник СВ, Кошеля ІІ. Тенденції стану здоров'я населення України. Здоров'я населення: тенденції та прогнози. 2016; 4(40): 67-77.
7. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні». Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991; 21. ст. 252.
8. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2006; 2-3. ст.36.
9. Закон України «Про систему реабілітації в Україні». ПРОЕКТ.
10. «Здоров'я-2020»: Основи Європейської стратегії у підтримку дій всієї держави і суспільства в інтересах здоров'я і благополуччя. Копенгаген: ЄРБ ВООЗ, 2012.
11. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. Офіційний вісник України. від 19.03.2010 № 17, № 101 (2009, ст. 3496), с. 93, ст. 799, код акта 50027/2010.
12. Крупа ВВ. Зміст та значення медичної реабілітації у загальній підготовці фахівця з фізичної реабілітації. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету України. 2013; 1: 126-130.
13. Малахов ВО, Кошелева ГМ, Родін ВО. Фізична та реабілітаційна медицина в Україні: проблеми та перспективи. Проблеми безперервної медичної освіти та науки. 2016; 1: 6-12.
14. Оцінка системи реабілітації в Україні. Оціночна місія ВООЗ. Грудень 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.physrehab.org.ua/tl_files/Docs/Assessment%20of%20the%20Rehabilitation%20System%20in%20Ukraine.%20Summary%20rstr%20UKR.pdf
15. Постанова КМУ від 25.03.2015 № 267 «Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України». Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF/page>.
16. Приступа ЄН, Вовканич АС. Роль і місце фахівця з фізичної реабілітації в системі охорони здоров'я. В: Єрмаков СС, редактор. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. № 11. Харків; 2011. с. 92–96.
17. Свинцов АА, Жмаев МВ, Почобут ЛВ, Радутто ВИ. Организационно-методические и правовые аспекты социально-средовой реабилитации инвалидов. Медико-социальная экспертиза и реабилитация. 2010; 1: 5-9.
18. Соколова ОМ, Васюк НО, Радиш ЯФ. Реабілітація військовослужбовців: термінологія, класифікація, принципи та особливості (до проблеми державного регулювання реабілітації особового складу Збройних сил України). Інвестиції: практика та досвід. 2015; 23: 148–155.
19. Фурсова Л. Права людини в Україні у 2016 році. Доповідь правозахисних організацій. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://helsinki.org.ua/prava-lyudej-z-invalidnistyu-l-fursova>
20. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 рік . МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». Київ; 2017. 516 с.
21. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2017 рік . МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». Київ: МВЦ Медінформ; 2018. 458 с.
22. Яремчук О, Берлінець І. Проблематика державного управління у сфері медичної реабілітації в процесі трансформування національної системи охорони здоров'я Науковий вісник. Демократичне врядування. 2018; Вип. 21: 7.

Literature

1. Baida L. Report on the situation regarding provision of rehabilitation services for people with disabilities. Natsionalna asambleya liudey z invalidnistiu Ukrainy, 2013. 1.
2. Bashkin I, Makarova E, Rizik A, Kavakadze H. The role and place of physical rehabilitation in the general system of public health. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu. 2006; 3: 25-29.
3. Bielikova NO. Basic Definitions of Physical Rehabilitation Education. Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy. 2009; 6(8): 311-318.

4. Bohdanov S, Moisa B. Proposals for employment policies for persons with disabilities. *Laboratoriia zakonodavchyykh iniatsiatyv*; 2017. 40 p.
5. Holiachenko AO. Scientific substantiation of optimization of the system of medical rehabilitation in conditions of health care reform in Ukraine. {author's abstract}. Kyiv, 2008. 32 p.
6. Dudnyk SV, Koshelia. Trends in the health of the population of Ukraine. *Zdorovia naseleennia: tendentsii ta prohnozy*. 2016; 4(40): 67-77.
7. The Law of Ukraine "On Fundamentals of Social Protection of Disabled Persons in Ukraine". Information from the Supreme Council of the Ukrainian SSR (VVR). 1991; 21: article 252.
8. The Law of Ukraine "On the Rehabilitation of the Disabled in Ukraine". Information from the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR). 2006; 2-3: article 36.
9. The Law of Ukraine "On the Rehabilitation System in Ukraine". PROJECT.
10. "Health 2020": a European policy framework supporting action across government and society for health and well-being. Copenhagen: WHO, 2012.
11. United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Official Bulletin of Ukraine. from 19.03.2010 № 17, № 101 (2009, item 3496), p. 93, article 799, act code 50027/2010.
12. Krupa V. V. The content and importance of medical rehabilitation in the general training of a specialist in physical rehabilitation. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu Ukraina*. 2013; 1: 126-130.
13. Malakhov VO, Kosheleva HM, Rodin VO. Physical and rehabilitation medicine in Ukraine: problems and perspectives. *Problemy bezpererвної medychnoi osvity ta nauky*. 2016; 1: 6-12.
14. Assessment of the rehabilitation system in Ukraine. WHO Evaluation Mission. December 2015. [Electronic resource]. Access mode: https://www.physrehab.org.ua/tl_files/Docs/Assessment%20of%20the%20Rehabilitation%20System%20in%20Ukraine.%20Summary%20rstr%20UKR.pdf.
15. Resolution of the CMU dated March 25, 2015 № 267 "On Approval of the Regulation of the Ministry of Health of Ukraine". Access mode: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF/page>.
16. Prystupa YN, Vovkanych AS. The role and place of a specialist in physical rehabilitation in the health care system. In: Jermakov, editor. *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*. N 11. Kharkiv; 2011. p. 92-96.
17. Svyntsov AA, Zhmaev MV, Pochobut LV, Raduto VY. Organizational, methodological and legal aspects of social and environmental rehabilitation of persons with disabilities. *Medyko-sotsialnaya ekspertiza i reabylytatsiya*. 2010; 1: 5-9.
18. Sokolova OM, Vasiuk NO, Radysh YF. Rehabilitation of servicemen: terminology, classification, principles and features (to the problem of state regulation of rehabilitation of personnel of the armed forces of Ukraine). *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2015; 23: 148-155.
19. Fursova L. Human rights in Ukraine in 2016. Report of human rights organizations. Access mode: <https://helsinki.org.ua/prava-lyudej-z-invalidnistyu-l-fursova>.
20. Annual report on the state of health of the population, the sanitary-epidemic situation and the results of the health care system of Ukraine. 2016 year Ministry of Health of Ukraine, Ministry of Health of Ukraine. Kyiv; 2017. 516 p.
21. Annual report on the health status of the population, the sanitary and epidemiological situation and the results of the health care system of Ukraine. 2017 year Ministry of Health of Ukraine, Ministry of Health of Ukraine. Kyiv: IEC Medinform; 2018. 458 p.
22. Iaremchuk O, Berlinets I. Problems of public administration in the field of medical rehabilitation in the process of transforming the national health care system. *Naukovyi visnyk. Demokratychnе vriaduvannia*. 2018; 21: 7 p.

Надійшла 25.08.2019

Інформація про автора

Федоренко Сергій Миколайович
<https://orcid.org/0000-0002-6266-5361>,
 fesco_clinic@ukr.net
 Балаж Марія Степанівна
<https://orcid.org/0000-0002-6710-9567>,
 balazhms@gmail.com
 Вітомський Володимир Вікторович
<https://orcid.org/0000-0002-4582-6004>,
 vitomskiyvova@rambler.ru
 Лазарева Олена Борисівна
<http://orcid.org/0000-0002-7435-2127>,
 o.lazarieva.nupcu@gmail.com
 Вітомська Марина Валентинівна
<https://orcid.org/0000-0002-5163-3954>,
 marinavitomskaya@gmail.com
 Національний університет фізичного
 виховання і спорту України
 03150, вул. Фізкультури, 1, Київ, Україна

Information about the author

Fedorenko Sergii
<https://orcid.org/0000-0002-6266-5361>,
 fesco_clinic@ukr.net
 Balazh Mariia
<https://orcid.org/0000-0002-6710-9567>,
 balazhms@gmail.com
 Vitomskiy Volodymyr
<https://orcid.org/0000-0002-4582-6004>,
 vitomskiyvova@rambler.ru
 Lazarieva Olena
<http://orcid.org/0000-0002-7435-2127>,
 o.lazarieva.nupcu@gmail.com
 Vitomska Maryna
<https://orcid.org/0000-0002-5163-3954>,
 marinavitomskaya@gmail.com
 National University of Ukraine
 on Physical Education and Sport,
 03150, Kyiv, Fizkul'tury str., 1